

BUDGET
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING 2012

Inledning

Stockholms län växer med omkring 30 000 nya invånare per år, vilket ställer nya krav på regionen. Stockholms läns landsting har en politik som matchar de nya förutsättningarna.

Vi vill utveckla Stockholm till en hållbar region. Det ska vara ett attraktivt val att åka kollektivt. Du ska ha tillgång till Hälsocentraler där du bor, en mötesplats för friskvård, hälsa och vård som utgår just efter dina behov. Vi vill också att du ska känna dig trygg och säker på att dina barn och barnbarns barn ska få uppleva orörd natur, rent vatten och ren luft. Det ska löna sig för stockholmarna att välja klimatsmarta lösningar.

Vi vill ta ett ansvar för att utveckla Stockholm. Landstinget ska därför satsa på:

- **Attraktiv kollektivtrafik** - bättre underhåll, ökad kvalitet och en utbyggnad
- **Mänsklig hälso- och sjukvård** – utveckla primärvården till lokala Hälsocentraler, fler barnläkare och en väl utbyggd psykiatri
- **Hållbar ekonomi** – som tar ett långsiktigt ekologiskt och socialt ansvar.

Kollektivtrafiken ska finnas där du bor och du ska kunna ta dig dit du vill. Cykeln ska du kunna ta med dig eller låna vid hållplatsen. Det ska vara möjligt att leva och röra sig i hela stockholmsregionen utan egen bil.

I vår region ska du ha tillgång till bra vård oavsett var du bor och hur du mår. Lokala Hälsocentraler ska ge förutsättningar för bättre hälsa och ingen ska behöva åka hem från sjukhusen innan man är färdigbehandlad.

De politiska beslut vi fattar idag ska vara långsiktigt hållbara så att kommande generationer också ges förutsättningar att kunna leva väl, i vår region.

Långsiktiga mål

Det långsiktiga målet för Stockholms läns landsting är:

- Att Stockholms län är en hållbar region

Kortsiktiga mål

De kortsiktiga målen för Stockholms läns landsting är:

- En hållbar ekonomi
- En mänsklig hälso- och sjukvård
- En attraktiv kollektivtrafik

Hållbar ekonomi

En hållbar ekonomi är en ekonomi som tar ett långsiktigt ekologiskt och socialt ansvar. Det innebär att de kostnader och investeringar vi gör inte läggs på framtida generationer.

Mänsklig sjukvård

En mänsklig hälso- och sjukvård är modern, hälsofrämjande och tillgänglig för alla, oavsett ålder, kön, inkomst, utbildning, etnicitet, eller sexuell läggning. Genom Hälsoval Stockholm erbjuder landstinget stockholmarna ett jämlikt och hälsofrämjande vårdalternativ.

En attraktiv kollektivtrafik

En attraktiv kollektivtrafik finns nära stockholmarna. Den är pålitlig och väl utbyggd. Den förmår att locka över bilister, skapar utrymme för cyklister och forgångare, samt en renare miljö för alla i Stockholms län.

Ekonomiska förutsättningar

Omvärldsanalys

För att skapa en trovärdig och långsiktig ekonomi måste samhället utveckla en ekonomisk modell, där dagens linjära materialflöden av slit och släng konsumtion ersätts av slutna kretslopp. Ekosystemtjänster och naturkapital måste ges ett verkligt ekonomiskt värde.

Stockholmsregionen står inför stora utmaningar de närmaste decennierna. En ökad befolkning ställer krav på ökat bostadsbyggande, utbyggnad av skola, vård och omsorg, vägar och kollektivtrafik. Sammantaget ökar trycket på länets obebyggda stränder och grönområden (de sk gröna kilarna). Samtidigt ger ett ökat bilresande förvärrade problem med trängsel, klimatpåverkan, buller och partiklar. En större befolkning leder till ökat tryck på dricksvatten- och avloppssystem, ökad resursförbrukning och ökade avfallsmängder.

Befolkningen blir också äldre och förväntas ha större behov av vård samtidigt som den medicin-tekniska utvecklingen leder till att fler sjukdomar kan botas men till mycket höga kostnader.

Stockholms läns landstings utmaning är att vända de faror och hot till framtida möjligheter. SLL ska också arbeta kraftfullt med att minska de egna verksamheternas negativa klimatpåverkan genom att minska på energiförbrukningen i lokaler, fasa ut de fossila bränslena senast 2020, avveckla alla kemiska ämnen och produkter som hotar miljön och oförtrutet arbeta med minskad läkemedelsförskrivning, miljömärkning av läkemedel och aktivt stödja arbetet med vattenrening av läkemedel och kemikalier.

Grunden för en solidarisk och hållbar hälsopolitik är att kraftfullt vända landstingets resurser till att arbeta förebyggande och hälsofrämjande innan människor har blivit sjuka. Till exempel kan minst 40% av cancerfallen förebyggas genom att istället arbeta förebyggande med livsstilsförändringar, sluta röka, äta hälsosamt och gå ner i vikt, röra på sig i normala doser. Detta leder också till andra positiva effekter som minskad diabetes och hjärtsvikt, minskade problem med artros, och ett ökat välbefinnande – både fysiskt, socialt och psykiskt.

Den absolut viktigaste åtgärden som landstinget kan göra för att förbättra miljön är att öka antalet människor som reser på ett hållbart sätt. Målet ska vara att fram till 2030 fördubbla andelen kollektivresande i förhållande till bilresandet.

SLL ska också ta ett ekologiskt och socialt ansvar för de indirekta kostnader som uppstår genom de tjänster och produkter vi köper. Detta gäller såväl i vår egen region, vårt eget land – men självklart också globalt.

För att vi ska nå ett hållbart samhälle i ekologisk, social och ekonomisk balans så räcker det inte med att vi avgränsar våra aktiviteter till de egna verksamheterna. Därför ska SLL intensifiera sina utbildnings-, samverkans-, och kommunikationsinsatser tillsammans med länets kommuner, statliga myndigheter, företag och invånare, så att de goda resultat man själv uppnått sprids till flera. Med en hållbar Stockholmsregion som kärna ska vi i samverkan med andra parter, som delar samma mål, arbeta för en globalt hållbar utveckling.

Trängselavgifter som grön skatteväxling

Grön skatteväxling är ett politiskt styrmedel för att skapa ett hållbart samhälle. Det innebär att miljöskadlig verksamhet beskattas eller belastas med avgifter. En grön skatteväxling i Stockholmsregionen kan innebära att införa både höjda och utökade trängselavgifter på det befintliga vägnätet i länet. Dessa pengar ska beslutas om regionalt och användas för investeringar i kollektivtrafiken och i ett regionalt cykelnät. Idag beslutas trängselavgiften av riksdagen och används för att bygga Förbifart Stockholm, det största motorvägsprojektet i Sveriges historia. Landstinget vill istället följa det löfte som gavs vid folkomröstningen om trängselskatterna, om att investera dessa pengar i kollektivtrafiken i länet.

Resultatbudget

Intäkter och besparingar

Landstinget förespråkar en återställning av skatten till 2006 års nivå. Det motsvarar ungefär

763 miljoner kr extra i intäkter, som ska användas inom sjukvården. Vi lägger inget generellt effektiviseringskrav inom sjukvården. Istället skapar vi förutsättningar för landstinget att erbjuda en mänsklig hälso- och sjukvård till stockholmarna.

Intäktsunderlaget för den statliga kömiljarden beräknas till 50 mkr istället för de 200 mkr som utlovats om landstinget uppfyller alla krav som rör kömiljarden. Detta eftersom det mesta talar för att endast en fjärdedel av kraven kommer att uppfyllas under 2012 och därför endast ger en reell intäkt på 50 mkr.

Investeringar

Långsiktigt hållbara investeringar

Investeringarna inom Stockholms läns landsting ska vara långsiktigt hållbara. Det innebär att vi ska ställa ekonomiska, sociala och ekologiska krav på finansiärer och utförare. Investeringens volym får inte överstiga det befintliga skatteunderlaget. För att klara av de ökade kapitalkostnaderna inom landstinget vill vi utöka det egna kapitalet, se över periodiseringar och avskrivningar av investeringarna. Vi vill också verka för att medfinansieringsmöjligheter från stat, kommuner, privata aktörer och olika typer av OPS-lösningar ska kunna användas som finansieringsalternativ.

Vi ger förvaltningen i uppdrag att utreda möjligheten att sälja delar av SL:s fastigheter vid stationsområden för affärsverksamhet eller bostäder. Förvaltningen ska också utreda möjligheten att lösgöra ny mark till försäljning genom att täcka över spår och stationsområden.

Landstingsstyrelsen

Hållbarhetskansli

Landstingsstyrelsen har det övergripande ansvaret för att landstingets verksamhet är socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar. För att klara denna utmaning ska landstingsstyrelsens förvaltning omorganisera nuvarande avdelningar och personal till ett hållbarhetskansli, med landstingsdirektören som högste ansvarig tjänsteman.

Kansliets uppgift är att arbeta för att nå det långsiktiga målet om en hållbar Stockholmsregion. Viktiga utvecklingsområden är bland annat:

- Hållbarhetsredovisning
- Regional planering
- Hälsöfrämjande arbete
- Demokratiutveckling

Hållbarhetsredovisning

En hållbarhetsredovisning innebär att landstingets verksamhet redovisas i såväl ekonomiska, sociala som i ekologiska termer. Det är ett bredare och mer balanserat sätt att redovisa vilka resultat landstingets verksamhet har både för nuvarande och för kommande generationer. Denna typ av redovisning omfattar såväl verksamheter som upphandlingar. Hållbarhetsredovisning är en process som utvecklas över tid eftersom den inkluderar konkreta riktlinjer och mål som landstinget sätter upp. Nedan följer de riktlinjer som landstinget vill utveckla som ett första steg i denna typ av redovisning.

Sociala termer

De sociala termerna av redovisningen synliggör landstingets påverkan på genus, barn och andra etiska faktorer. Det innebär bland annat att sk. gender budgetering används, där fördelningen av landstingets resurser till män respektive kvinnor synliggörs. Även Barnkonventionen inarbetas i redovisningen, liksom fördelningen av resurser utifrån grupper, områden, individers hälsa, utbildning, etnicitet, sexuell läggning, inkomst etc.

Ekologiska termer

De ekologiska termerna av redovisningen synliggör landstingets påverkan på miljön, både inom och utanför länet. Landstingets miljömål och miljöbokslut inkluderas därför i denna redovisning. För att landstinget ska kunna redovisa en rättvis bild av hur dess verksamhet påverkar miljön även utanför länet ska landstingets så kallade ekologiska fotavtryck mätas. Landstingets certifiering av miljöledningssystem inkluderas också i redovisningen, och Hållbarhetskansliet får ansvaret för att kontinuerligt se över och förbättra miljöledningssystemen.

Vi vill att ambitionsnivån i landstingets kommande miljöprogram Miljö Steg 6 höjs. Dessa mål anpassas så att landstingets samtliga verksamheter ska vara fossilbränslefria fram till 2020. Det innebär bland annat att så stor del som möjligt av landstingets energianvändning kommer från förnyelsebar energi. Ett sätt att nå en bit på väg är en ökad installation av egen energiproduktion av förnyelsebar energi som vind- och solkraft.

Ekonomiska termer

Den ekonomiska aspekten av redovisningen syftar till att säkerställa att landstingets ekonomi är i balans. Detta för att vi även på lång sikt ska kunna erbjuda både dagens och morgondagens stockholmare en mänsklig sjukvård och en god kollektivtrafik. Ett viktigt steg i detta är att inte kostnaderna för nödvändiga investeringar skjuts på framtida generationer.

Regional planering

Region Stockholm

Vi vill ombilda Stockholms läns landsting till Region Stockholm, med ett direktvalt regionparlament. Syftet med Region Stockholm är att skapa en organisation som tar ett större övergripande ansvar och ser till helheten i länet. Regionen samordnar frågor som rör regionens utveckling. Regionbildningen ska utgå från den nuvarande länsuppdelningen med möjlighet för kommuner i angränsande län att ansluta genom lokala folkomröstningar.

Stockholms län, klimatneutralt till 2030

I det fortsatta arbetet med RUFSS 2010, landstingets och kommunernas gemensamma regionala utvecklingsplan för Stockholms län, ska vi utgå från att hela Stockholms län ska vara klimatneutralt fram till 2030. Hållbarhetskansliet får ansvaret att samordna och följa upp genomförandet av planen.

För att uppnå målet att hela Stockholmsregionen ska vara klimatneutralt till 2030 räcker det dock inte med att endast kommuner, landsting och statliga myndigheter agerar för att göra sina verksamheter klimatneutrala. Även företag, organisationer och privatpersoner måste involveras. Hållbarhetskansliet arbetar därför aktivt med att skapa opinion och sprida kunskap i länet i stort om hur Stockholm kan bli klimatneutralt.

Samarbete för ett rent vatten

Ungefär två miljoner människor i Mälardalen är beroende av Mälaren för sitt dagliga dricksvatten. Idag är det ett problem med att rester av kemikalier och läkemedel läcker ut i Mälaren. Landstinget ska därför ta sitt ansvar och arbeta aktivt med att förbättra förutsättningarna för miljömärkta läkemedel, samt sprida arbetet med utfasning av farliga kemikalier till kommuner, landsting och näringsliv.

Därför ska en klimat- och sårbarhetsutredning som omfattar hela Mälardalens vattenavrinningsområde genomföras. Utredningen ska utmynna i en handlingsplan och göras i samarbete med Mälardalsrådet.

GMO-fri zon

Det bästa sättet att skydda stockholmarna i länet och den biologiska mångfalden från att ta skada av genmodifierade grödor är att i största möjliga mån undvika sådana grödor. Vi vill därför att landstinget arbetar aktivt för att skapa en dialog med länsstyrelsen, kommunerna och näringslivet i länet i syfte att utropa Stockholms län till en GMO-fri zon.

Hälsofrämjande arbete

Hälsoekonomiska analyser

För att skapa goda förutsättningar för att ge stockholmarna en bra sjukvård även fortsättningsvis måste landstinget arbeta med förebyggande, hälsofrämjande arbete. Hälsoekonomiska analyser ska ligga till grund för beslut och planering rörande landstingets verksamheter.

Samverkan mellan samhällsaktörer

Hälsofrämjande arbete måste bedrivas i nära samarbete med alla samhällsaktörer. Landstinget ska ta ett övergripande ansvar för att fler samordningsförbund mellan landstinget och exempelvis kommuner, försäkringskassan och arbetsförmedlingen bildas i syfte att förstärka det hälsofrämjande arbetet i länet. Landstinget ska verka för att riksdagen ska skapa ett sammanhållet försäkringssystem som inkluderar social-, arbetslöshets- och sjukförsäkringarna.

Eftersom det främst är när stockholmarna redan blivit sjuka som de kommer i kontakt med landstinget sker det mest effektiva hälsofrämjande arbetet för landstinget ute i kommunerna. Vi vill därför satsa på hälsofrämjande projekt i kommunerna. Kommunerna ska ha möjlighet att söka pengar ur landstingets hälsofrämjande projektfond.

För att utveckla vården och för att stärka patientsäkerheten ska samverkan mellan komplementär- och alternativmedicinska utövare och hälso- och sjukvårdspersonal utvecklas. Samverkan ska ske på patientens villkor. Hälso- och sjukvårdspersonal ska även i fortsättningen ges utbildning om komplementär och alternativmedicinska behandlingsmetoder. Forskningen om detta område bör öka.

Hälsofrämjande sjukhus

Vi vill att sjukhusen i länet ska leva upp till Världshälsoorganisationen WHO:s kriterier för hälsofrämjande sjukhus. Som en del av detta ska lokala tillagningskök, enligt vårt koncept om Hälsokök, byggas på sjukhusen. Matens kvalitet är en grundförutsättning för läkning. För den som är sjuk eller nyopererad är det särskilt viktigt att maten är nylagad, aptitlig och har ett fullgott näringsinnehåll. I vårt koncept om Hälsokök ställs krav på att patientmaten ska tillagas på sjukhusen, nära patienten och kunna anpassas till den enskilde patientens behov av färska och närodlade råvaror. Det innebär även att ekologiskt framställda råvaror ska öka till att utgöra minst 50 % senast 2016.

Landstinget producerar dagligen en stor mängd matavfall som slängs. För att bättre ta tillvara på detta spill ska alla Hälsokök utrustas med slutna avfallskvarnar, där avfallet samlas upp i separata behållare och tas om hand för biogasproduktion. Slutprodukten ska inte blandas med det slam som kommer från reningsverken, utan behandlas separat och bli ett rent biogödselmedel som kan bli ekologiskt certifierat. Med detta kan landstinget bidra till en utbyggnad av biogasinфраstrukturen i länet.

Demokratiutveckling

Politiska beslut ska fattas så nära medborgaren som möjligt. Vi vill att kansliet arbetar aktivt för att länets invånare ska bli mer delaktiga i beslutsprocesserna inom landstinget. Vi vill därför ge förvaltningen i uppdrag att utreda på vilka sätt detta kan göras, med utgångspunkt i följande förslag:

- Medborgardialoger mellan politiker och medborgare
- Medborgarförslag
- Ungdomsting
- Fokusgrupper
- Rådslag

Revisorskollegiet

Allt mer av landstingets verksamheter bedrivs av privata utförare vilket ställer högre krav på landstinget att följa upp och kontrollera att de beslut, mål och riktlinjer som tagits av landstingsfullmäktige följs. Vi ser Revisorskollegiet som en viktig del i landstingets demokratiska styrning. Revisorskollegiets anslag från 2010 ska även gälla fortsättningsvis.

Personal

Utan personal stannar landstinget. Att arbeta i landstinget ska både vara attraktivt och utvecklande. Genom vår satsning i sjukvården läggs inget generellt sparkrav inom hälso- sjukvården vilket skapar förutsättningar för organisationen att fungera väl.

Vidareutbildning och utveckling av landstingets personal är viktigt, speciellt inom vården som är kunskapsintensiv. Landstinget ska därför satsa på att all personal ska ges möjlighet till en kontinuerlig kompetensutveckling. Utbildningsvillkoren för alla vårdyrkesgrupper ska vara rättvisa. Vi vill därför utreda hur utbildningsmodeller inom alla vårdyrken kan förbättras och bli mer jämställda. Exempelvis ska möjligheten att ge utbildningslön och andra ekonomiska incitament för vidareutbildning inom alla vårdyrken utredas. Som ett första steg i detta arbete och för att möta den nuvarande bristen på specialistsjuksköterskor gör vi ekonomiska satsningar för att ge denna yrkesgrupp bättre utbildningsvillkor.

I landstingets personalpolitik vill vi prioritera:

- **Medarbetarinflytande**
Samverkan mellan personalorganisationer och verksamhetsledningar ska förbättras och personalorganisationer ska beredas plats i centrala beslutsorgan. Vi vill också att fler verksamheter ska skötas av personaldrivna intraprenader.
- **Ledarskapsutveckling**
Ledarskap ska anpassas till varje enskild situation. Det ska vara möjligt för både medicinskt högutbildade och andra anställda att utveckla sin ledarroll. Förvaltningen ges i uppdrag att ta fram ledarskapsprogram för tillsättning och utveckling av chefspositioner.
- **Rättvis lön**
Lönespridningen inom landstinget måste vara rättvist fördelad. Vi vill därför prioritera yrkesgrupperna med lägst lön, som har en orimligt låg nivå i förhållande till sin utbildning, som sjuksköterskor och biomedicinska analytiker.
- **Minskad sjukfrånvaro**
Hälsofrämjande arbete med personalen är ett nödvändigt steg för att minska sjukfrånvaron. Vi vill därför erbjuda personalen utökad friskvård, exempelvis genom att få räkna arbetsresor på cykel som en del av friskvården. Vi vill också öka samarbetet med försäkringskassan och ta fram gemensamma strategier för att bättre kunna rehabilitera landstingets personal. Som ett ytterligare steg i att minska sjukfrånvaron ges förvaltningen i uppdrag att se över vilka kostnader respektive vinster landstinget gör med att täcka upp en karensdag i sjukförsäkringen vid allvarigare situationer där det finns stor risk för smittspridning.

- **Kollektivavtal**

Vi vill att all personal ska omfattas av kollektivavtalen, oavsett om det är en privat eller offentlig utförare.

Upphandlingar

Stockholms läns landsting är en av Sveriges största upphandlingsaktörer och har stor makt att inte bara påverka våra leverantörer, utan även utbudet på marknaden. Vi ställer sociala, ekologiska och ekonomiska krav i landstingets upphandlingar.

Vi vill också gå steget längre genom att tydligare inkludera även miljökrav i uppförandekoden. Produkter och tjänster som upphandlas ska i så hög grad som möjligt vara kretsloppsanpassade och livscykelanalyserade. Landstingets miljömål och målet att Stockholm ska vara en klimatneutral region ska tas i beaktande i alla upphandlingar.

Det räcker dock inte med att sätta upp tydliga och klara mål i en uppförandekod för att garantera hållbara upphandlingar, de måste även efterlevas. Det innebär att det ska finnas ett bra system för att säkerställa detta. Idag finns stora brister i uppföljningen av upphandlingar. Förvaltningen bör ta fram arbetsmetoder och rutiner för kontinuerlig uppföljning av samtliga upphandlingar.

Tillväxt, miljö och regional planering

Stockholm ska vara en grön region där rörligheten i första hand tillgodoses med gångvägar, cykelvägar och en effektiv kollektivtrafik. När Stockholm växer med rekordfart är det viktigt att den fysiska planeringen och utvecklingen ger stockholmarna, även fortsättningsvis, tillgång till en hälsosam miljö med utrymme för friluftsliv. Den långsiktiga regionala planeringen i länet ska utgå från Stockholm läns regionala utvecklingsplan RUFS. Vi vill säkra skyddet för obebyggda stränder och grönområden, skapa en regional balans och en tillgänglig och levande skärgård.

Skyddet för de gröna kilarna, de obebyggda stränderna och Nationalstadsparken är av avgörande betydelse för att bevara Stockholmområdets unika karaktär. Skyddet för grönområdena ska säkerställas genom att program upprättas för varje kil. Den regionala planeringen måste även möjliggöra tät bebyggelse. Med användning av gröna tak och fasader, lokalt omhändertagande av dagvatten och s.k. grön design, går det att skapa tät bebyggelse med större biologisk mångfald, renare luft och vatten, än i dagens bostadsområden. Genom en sådan planering skapar vi förutsättningar att behålla gröna ytor samtidigt som nya områden på ett effektivt sätt kan försörjas av kollektivtrafik.

En regional balans i Stockholms län gynnar alla stockholmare. Vi anser att det är av avgörande betydelse att sprida investeringarna geografiskt och verka för en hetrogen bebyggelse. Detta sammantaget gör regionen mer dynamisk, skapar social rättvisa och förutsättningar för en hållbar ekonomisk tillväxt. Vi vill prioritera utvecklingen i den södra länshalvan där den regionala kärnan i Flemingsberg är av strategisk betydelse. Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge, Södertörns högskola och andra viktiga aktörer i området ska därför ges fortsatta möjligheter att utvecklas. Stärkandet av Flemingsberg ger i sin tur bättre förutsättningar för de regionala kärnorna i Skärholmen/Kungens Kurva, Södertälje och Haninge att stärkas.

I samma takt som Stockholm växer ökar antalet människor även i skärgården vilket ökar det ekologiska trycket på skärgården och ställer högre krav på transporter. Ett steg på vägen att långsiktigt säkerställa skärgårdens miljö är att stimulera småskalig ekoturism. Vi höjer därför skärgårdsanslagen och gör satsningar på skärgårdens kollektivtrafik. De ökade skärgårdsanslagen ska bland annat användas för köp av mark i skärgården, vilket är en bra möjlighet för landstinget att säkra naturvärden och rekreation för stockholmarna. Landstinget kommer även att arbeta aktivt med försvaret och regeringen för att förvärva försvarets mark i skärgården.

Havsnaturreservat och marina nationalparker är andra sätt att garantera en långsiktigt hållbar skärgård för framtida generationer. Landstinget vill därför aktivt föra en dialog med regeringen för inrättandet av sådana reservat.

Forskning och utveckling

Dagens hälso- och sjukvård har i stora delar nått en sådan effektivitetsgrad att tid knappast finns för FoUU-verksamhet. Detta riskerar att på sikt försämra hälso- och sjukvården, liksom patientsäkerheten, i länet. Vi vill därför slå fast att hälso- och sjukvården i Stockholm vilar på tre ben: vård, utbildning, forskning.

I kommande forskningsstrategi ska hälsofrämjande forskning prioriteras, där klimatproblematiken inkluderas. Det innebär att hälsofrämjande forskning omfattas av allt från dricksvattenförsörjning, nya sjukdomsmönster, stads- och trafikplanering och bostadsbyggande. Och i den hälsofrämjande forskningen är det viktigt också att beakta barnperspektivet och barnkonventionen.

Landstinget ska tillämpa ett tvärvetenskapligt perspektiv i den kliniska forskningen. Vi vill därför att landstingets forskningsstrategi på ett tydligare sätt omfattar och inkluderar samhällets alla aktörer, det vill säga det privata näringslivet och den ideella sektorn.

Steget från forskning och den praktiska tillämpningen måste förkortas. Det tar idag upp till 11 år för forskning att nå landstingets verksamheter, vilket är ett stort slöseri med resurser och kunskap. Ett konkret sätt att minska gapet mellan forskning och praktik är att flytta mer av den kliniska forskningen ut till de lokala vårdenheterna. En sådan forskningsstruktur ger även fördelar genom att forskningen på bästa sätt möter lokala behov. Vi vill även prioritera att ge förvaltningen i uppdrag att utreda andra effektiva sätt för hur forskningen ska omsättas i praktiken.

Hälsopedagogik är en arbetsmetod som används för att stödja faktorer som leder till välmående både för enskilda och grupper. Utgångspunkten är individens livskvalitet, människovärde och självkänsla. Vi vill inom ramen för nuvarande samarbete med Karolinska Folkhälsoakademin (KFA) inrätta ett hälsopedagogiskt centrum för detta forskningsområde.

Nya Karolinska Solna

Stockholms län behöver ett nytt universitetssjukhus som klarar av att möta de framtida behov som den moderna sjukvården ställs inför. Byggandet av Nya Karolinska Solna (NKS) är positivt och vi vill göra de nödvändiga satsningar som behövs för att NKS ska bli ett modernt sjukhus med högspecialiserad vård och världsledande forskning. NKS ska dock ses som en

del av hela vårdstrukturen i Stockholms län. Nuvarande struktur där Karolinska universitetssjukhuset med en placering på två ställen, en vid Karolinska Huddinge och en vid Karolinska Solna, ska behållas.

NKS ska kunna möta de nya förutsättningar inom både vård och miljö som länet står inför. Därför ska NKS ligga i framkant och bli modell för hur framtidens moderna och gröna sjukhus ska se ut. Det innebär att sjukhuset ska utformas för att inrymma konceptet Hälsofrämjande sjukhus vilket bland annat innebär att Hälsokök inrättas i sjukhuset. Landstinget ska också satsa på klimatsmarta lösningar inom uppvärmnings- och kylteknik och sjukhuset ska vara förberett för att fungera i ett förändrat klimat.

Det nya sjukhuset kommer att innebära dagligt stora flöden av patienter, personal, forskare och anhöriga. Det ska gå att åka kollektivt till och från NKS på ett smidigt och klimatvänligt sätt dygnet runt. Landstinget ska undersöka förutsättningarna för en underjordisk automatbana, mellan Odenplan och NKS, samt att en ny pendeltågsstation, för Universitetspendeln, ska planeras vid den nya Hagastaden.

Hälso- och sjukvården

Stockholms läns landsting ska ha en mänsklig hälso- och sjukvård som är hälsofrämjande, modern och tillgänglig för alla, oavsett ålder, kön eller livssituation. Genom Hälsoval Stockholm, där Hälsocentraler erbjuder hjälp och stöd både vid kroppslig och psykisk ohälsa, får stockholmarna ett mer jämlikt och hälsofrämjande alternativ till Vårdvalet. Vi vill göra särskilda satsningar på barns hälsa bland annat genom avgiftsfri barnakut. Vi vill även satsa på psykisk hälsa bland annat genom att öka tillgången till psykoterapeutisk kompetens i primärvården.

Hälsofrämjande vård

Hälsa handlar inte bara om frånvaro av sjukdom, utan även om möjlighet att leva ett gott liv utifrån sina egna förutsättningar. Vi vill att vården ska ha ett bredare perspektiv på hälsa och arbeta för att förebygga både kroppslig och psykisk ohälsa. Målet är att underlätta för patienterna att aktivt delta i sin egen behandling och uppnå en ökad livskvalitet.

Tidiga insatser ger stora vinster på sikt, både vad gäller att minska det mänskliga lidandet, minska kostnaderna för samhället samt bidra till en högre livskvalitet. Vårt mål är att detta synsätt ska genomsyra all vår hälso- och sjukvård. Genom att ge stöd till livsstilsförändringar och erbjuda en mångfald av behandlingar, som till exempel motion på recept eller psykoterapi, kan man minska behoven av läkemedel och därmed dess negativa effekter i form av biverkningar och miljöskador.

Vi vet att det kommer att ställas allt högre krav på sjukvårdssystemet i framtiden på grund av att vi lever längre och att vårt behov av sjukvård i livets olika stadier därmed ökar. Ett hälsofrämjande arbetssätt inom vården kommer vara en viktig del i att möta denna utmaning och bygga ett långsiktigt hållbart sjukvårdssystem.

Viktigt är att de hälsofrämjande insatserna kommer alla invånare i länet till godo, och inte bara de mest friska. Vi vill särskilt fokusera på grupper med stor ohälsa, till exempel äldre och multisjuka. Även patienter med svåra sjukdomar och funktionsnedsättningar har stor nytta av hälsofrämjande behandling för att förebygga svårare tillstånd och på så sätt bibehålla sin nuvarande livskvalitet.

Den enskilt största satsningen för att skapa en mer hälsofrämjande vård är Hälsoval Stockholm som presenteras mer utförligt nedan. Vi gör även specifika satsningar på psykiatri och barnsjukvården. Genom att fånga upp personer med psykisk ohälsa i ett tidigt skede kan man förebygga svårare tillstånd och på så sätt avlasta öppen- och slutenspsykiatri. Genom att ge alla barn tillgång till vård av hög kvalitet ger man dem förutsättningar för en god framtida hälsa och positiv utveckling.

Modern vård

För att möta framtidens utmaningar måste vården moderniseras. I många avseenden sker detta redan, men det finns områden som är eftersatta och som vi vill stärka ytterligare.

Ett problem är att det idag tar elva till sjutton år att omsätta forskning till klinisk verksamhet. Det är viktigt att alla behandlingar som finansieras av offentliga medel är beprövade och dokumenterade. Vi vill att den forskning som bedrivs inom landstinget ska vara sådan att den snabbare kommer patienterna till nytta. Vi vill ge möjlighet till projekt för att omsätta forskning i verksamhet och skapa strukturer för att sprida lyckade exempel till andra vårdgivare. Vi vill särskilt lyfta fram forskning kring psykisk ohälsa och omvårdnad, två eftersatta områden. En grundläggande förutsättning är att forskningen utgår från olika gruppers behov och kommer alla stockholmare till nytta. Viktigt är även att man redan i inledningen av projekt planerar för hur man ska implementera det i ordinarie verksamhet för att på bästa sätt dra nytta av lyckade resultat.

Vi vill att sjuksköterskor, psykologer, sjukgymnaster och andra legitimerade yrkeskategorier ska få möjlighet att ta ett större ansvar för sina patienter, för att utnyttja deras kompetens till fullt och därmed avlasta läkarna. Vi vill att dessa olika yrkeskompetenser i högre utsträckning ska arbeta tillsammans i team. En viktig del i vårt Hälsoval är därför att utvidga primärvården med fler yrkeskategorier, och att ge dem incitament för att samarbeta. Ledarskapet inom vården är oerhört viktigt för att kunna genomföra strukturförändringar, motivera personalen och styra verksamheten på ett ändamålsenligt sätt. Vården kan stärkas av att man i högre utsträckning tar in ledarskapskompetens från andra områden, och i mindre utsträckning internrekryterar. Föråldrade hierarkier som hindrar en positiv utveckling av vården måste brytas upp.

Idag finns det stora svårigheter med samverkan mellan olika vårdgivare. Detta är framför allt ett problem för särskilt utsatta vårdtagare, som multisjuka äldre och de med svår psykisk ohälsa. De kan ha svårt att göra sina röster hörda och riskerar därför att falla mellan stolarna. Vården måste få incitament för att samverka genom att detta belönas i ersättningsystemen. Landstinget uppmuntrar även till fler samverkanslösningar på lokal nivå mellan till exempel kommun, landsting och andra instanser som till exempel försäkringskassan, för att undvika att patienter hamnar i kläm. I ett modern sjukvårdssystem ska strukturens anpassas efter patientens behov, inte tvärtom. Vi vill därför utreda hur man kan fortsätta utveckla samordningsförbundens roll, särskilt vad gäller personer med psykisk ohälsa och/eller missbruk. Vi är även positiva till Äldreteamet i Huddinge och vill göra detta permanent samt utreda vilka områden som kan vara lämpliga för liknande projekt.

En modern vård har ett helhetsperspektiv på människors hälsa och tar hänsyn till både kroppslig och psykisk ohälsa. Även mun- och tandhälsa måste ses som en viktig aspekt av individens hälsotillstånd då det har stor betydelse för människors livskvalitet. Det är därför viktigt att det inom vården finns en välfungerande samverkan mellan tandläkare och läkare. Särskilt viktigt är att arbeta för en god tandhälsa hos utsatta grupper, som till exempel äldre och funktionsnedsatta. För att främja stockholmarnas tandhälsa väljer vi att inte höja avgifterna i folktandvården.

Ett viktigt verktyg för att kunna bedöma vilka satsningar inom hälso- och sjukvården som bör prioriteras är hälsoekonomiska beräkningar. Detta innebär att man sätter ett pris på olika insatser och räknar ut hur mycket de ger tillbaka i form av minskad ohälsa på sikt. Vi vill att sådana beräkningar genomförs för alla beslut inom hälso- och sjukvården, för att säkerställa att stockholmarnas skattepengar används på bästa möjliga sätt.

Jämlik och tillgänglig vård

Vi ser idag ökande klyftor i samhället och ett Stockholm som blir alltmer ojämnt. Klyftorna är dock inte bara ekonomiska utan även hälsomässiga. Skillnad i medellivslängd är lika stor mellan vissa delar av Stockholm, som mellan Sverige (81,4 år) och Albanien (76,8 år). För Stockholms läns landsting är detta oacceptabelt. Vården ska vara lika tillgänglig för alla. Man ska inte behöva resa över halva länet för att få god vård, utan man ska kunna känna sig trygg i att den mottagning som finns närmast ger vård av hög kvalitet. Den offentligt finansierade vården ska ges efter behov, inte efter plånbokens storlek.

Vården i Stockholm styrs idag till stor del av avtal och ersättningssystem som belönar kvantitet framför kvalitet och som inte tar hänsyn till den faktiska vårdtyngden hos patienten. Detta har bland annat lett till att patienter får allt kortare besökstider och att multisjuka tvingas söka vård upprepade gånger för att vårdgivaren vill fakturera fler besök. För att bemöta dessa ojämlikheter ska landstinget införa ett mer rättvist ersättningssystem, som tar hänsyn till vårdtyngd och som kompenserar vårdgivare i områden med mycket ohälsa. De hälsoförbättringar som patienten uppnår genom vården och patientens egen upplevelse av vården ska i högre utsträckning påverka den ersättning som vårdgivaren får. Vi vill också ge specifik ersättning för samverkan med andra vårdgivare. På så sätt skapas incitament för att utveckla innehållet och kvalitén i vården.

För att möjliggöra ett helhetstänk i planeringen och genomförandet av vård i Stockholm vill vi att akutsjukhusen i huvudsak ska ägas och drivas i offentlig regi. Vad gäller annan vårdverksamhet ser landstinget positivt på en mångfald av olika utförare, till exempel bolag, ideella föreningar, kooperativ eller stiftelser. Syftet med att tillåta olika driftsformer är att öppna upp för nytänkande och innovationer inom vården, och på så sätt höja kvalitén. Meningen med att driva vårdverksamhet ska inte vara att ta ut så stor del som möjligt av skattebetalarna pengar i vinst. Möjligheterna att begränsa vinstuttag i verksamheter som finansieras av skattemedel bör därför utredas. Landstinget bör intensifiera sitt arbete med att se över orimliga vinster genom förbättrade avtal och ersättningar, och en bättre ekonomisk och kvalitativ uppföljning. Vi säger även nej till att det på offentligt drivna sjukhus ska finnas privata aktörer som tar dess resurser i anspråk för patienter med privat sjukvårdsförsäkring.

Det är viktigt att vårdgivare har god kunskap om behov och förutsättningar hos olika grupper i samhället, för att kunna ge dessa ett bra bemötande och rätt behandling. Ingen ska vara orolig för att inte få förståelse för sin livssituation i sitt möte med vården. Landstinget ska vara ett föredöme när det gäller gott bemötande och tillgänglighet i verksamheter för människor med funktionsnedsättningar. Rehabiliteringen ska fortsatt värnas och samordnas även för vuxna med funktionsnedsättningar.

Idag söker sig många stockholmare till akutsjukvården på grund av att man inte får den vård man behöver inom primärvården. Detta leder till onödigt hög belastning på akutsjukhusen. Vi vill att man stärker vården som är närmast invånarna genom att utveckla primärvården och närsjukvården. Innan investeringar i närsjukhusen påbörjas vill vi ge förvaltningen i uppdrag att utifrån framtidsplanen för sjukvården göra en konsekvensanalys kring närsjukhusens investeringsbehov. Vi vill också utveckla den uppsökande vården som ett verktyg för att aktivt motverka ojämlikhet i hälsa.

Stockholms läns landsting ser det som självklart att vården även ska vara tillgänglig för papperslösa på lika villkor som för övriga stockholmare. Dagens system skapar orimlig press

både på sjuka papperslösa och på den vårdpersonal och de organisationer som kämpar för att förbättra situationen. Landstinget ser positivt på den överenskommelse som gjorts på nationell nivå för att stärka de papperslösas rättigheter. Vi anser dock att Stockholm inte ska vänta på att en nationell lagstiftning träder i kraft, utan vara föregångare och redan nu erbjuda vård på lika villkor till alla som bor i Stockholms län.

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Hälsoval Stockholm

I Hälsovalet kallas mottagningarna för Hälsocentraler. På dessa mottagningar kommer inte bara läkare och sjuksköterskor att arbeta utan det kan även finnas psykologer, psykoterapeuter, dietister, sjukgymnaster, naprapater och kiropraktorer. Dessa kommer att erbjuda ett större utbud av behandlingsformer som kostrådgivning, psykoterapi och hälsosamtal. De kommer att arbeta i team tillsammans för att ge bättre vård till personer med svårare sjukdomstillstånd.

Ett hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande perspektiv blir med Hälsoval Stockholm en självklar del i all vård och behandling. Patienterna ska erbjudas hjälp av hälsocoacher, dietister och psykologer för att förbättra sin livskvalitet och förebygga ohälsa genom förändringar i kost och livsstil. Arbetsterapeuter och sjukgymnaster ska erbjuda rehabilitering. Hälsofrämjande behandlingar och friskvård ska premieras i ersättningssystemen.

Inom ramen för Hälsovalet förändras ersättningssystemet så att ersättningen i högre grad beror på svårigheten i patientens sjukdomstillstånd. Den som har stort behov av vård ska få mer resurser. Hälsocentralerna får även extra ersättning beroende på socioekonomiska faktorer i närområdet. På så sätt lönar det sig bättre för vårdgivarna att etablera sig i områden där det finns grupper med mycket ohälsa. Vårdgivare ska kunna ansöka om tilläggsuppdrag för riktade hälsofrämjande satsningar.

Varje Hälsocentral behöver samverka med andra vårdgivare, skolan, socialtjänsten och omsorgen, för att tidigt fånga upp ohälsa och förhindra att patienter kommer i kläm eller faller mellan stolarna. Genom att belöna samverkan i ersättningssystemet skapar vi incitament för vårdgivarna att lägga ner tid och resurser på att bygga upp ett nätverk inom närområdet. Hälsocentralerna ska vara kompetenscentra i sitt närområde och erbjuda utökat stöd i folkhälsofrågor, beteendevetenskap och hälsopedagogik.

I Hälsoval Stockholm får vårdgivarna stora möjligheter att själva utforma sitt arbetssätt utifrån patienternas behov. Personalen ges stor frihet att bestämma hur vårdteamet byggs upp och arbetar. Auktorisation av Hälsocentraler som profilerar sig gentemot vissa patientgrupper uppmuntras. Exempel på sådana kan vara "Äldrevårdscentraler" med särskild geriatrisk kompetens eller mottagningar som specialiserar sig på vanligt förekommande folksjukdomar.

Sammantaget innebär Hälsovalet en mer jämlik fördelning av resurserna inom vården, ett förebyggande och hälsofrämjande tankesätt genomsyrar vården samt ett mer modernt arbetssätt, där olika yrkeskategorier jobbar i team kring patienten med en helhetssyn på dennes hälsa och livskvalitet.

Psykiatrin

Få saker har större betydelse för människors livskvalitet än den psykiska hälsan. Mer än hälften av alla människor drabbas någon gång under sitt liv av psykiska problem och idag ser vi tyvärr en ökande psykisk ohälsa, framför allt bland unga kvinnor.

En mycket viktig åtgärd är att i ett tidigt skede fånga upp dessa personer. Ungefär en tredjedel av alla patienter som kommer till primärvården söker för psykisk ohälsa. Här har Hälsocentralerna en viktig uppgift i att förebygga svårare tillstånd och därmed bespara vårdtagaren mycket lidande och landstinget stora utgifter. I dagsläget erbjuds patienter i genomsnitt max fyra till fem samtal. Detta anser vi är alltför lite för en psykoterapeutisk kontakt och vi utökar därför denna gräns till tio samtal. Vi vill även öka kvalitén på psykosociala behandlingar i primärvården genom att ställa krav på att alla Hälsocentraler ska erbjuda samtal med legitimerad psykoterapeutisk kompetens. I framtiden vill vi se en utökning av personer med olika typer av yrkeskompetens som arbetar med psykosociala frågor i primärvården. I Hälsoval Stockholm kommer mottagningarna uppmuntras att arbeta förebyggande även vad gäller psykisk ohälsa, till exempel genom gruppbehandlingar, stresshanteringskurser och utbildning om psykisk ohälsa.

Psykiatrin ska vara tillgänglig för alla stockholmare på lika villkor. I psykiatrin är bemötande och förståelsen för vårdtagarens livssituation extra viktig. Tyvärr brister fortfarande många vårdutbildningar när det kommer till att ge kunskap om olika människors livssituation och kulturella skillnader. För att komma till rätta med detta vill vi verka för att lärosätena i större utsträckning integrerar sådan kunskap i vårdutbildningarna.

Ett sätt att öka tillgängligheten till psykiatrin är genom internetpsykiatriska behandlingar, som har visat sig ha goda effekter för vissa specifika problem. Vi är positiva till att denna verksamhet ingår som en vårdtjänst inom ordinarie vårdavtal i framtiden. Denna typ av behandling bör dock ses som ett komplement till annan behandling och inte en ersättning.

Vi ser idag ett växande behov av neuropsykiatriska utredningar. Det är positivt att beställningen av utredningar har ökat, men minst lika viktigt är att resurserna för behandling efter utredning motsvarar behovet. Många barn erbjuds idag en ensidig behandling med centralstimulerande medicinering, trots att det regionala vårdprogrammet för behandling av neuropsykiatriska tillstånd tydligt anger att sådan behandling alltid ska ingå i ett mer omfattande program av åtgärder. Landstinget ökar resurserna till barn- och ungdomspsykiatrin för att de ska kunna erbjuda en större mångfald av behandlingsmöjligheter. Vi vill även se en ökande samverkan mellan BUP och verksamheter som skolan och socialtjänsten, för att tidigt kunna fånga upp barn som mår dåligt.

En svårighet för psykiatrin är bristen på psykiatriker, vilket leder till att många patienter får vänta länge på läkarkontakt. I nuläget är det inte ovanligt att man får träffa en ny läkare varje gång och att landstinget tvingas ta in kostsamma hyrläkare. Vi vill avlasta läkarna inom psykiatrin genom att psykologer och psykoterapeuter får större utrymme till exempel vad gäller att göra bedömningar. Detta är även viktigt för att kunna erbjuda patienterna vård som går i linje med Socialstyrelsens rekommendationer, enligt vilka en större del av patienterna ska erbjudas psykoterapi.

Barnsjukvården

Livsvillkoren och hälsan i barndomen lägger grunden för framtida hälsa och utveckling. Barnsjukvården är därför ett av hälso- och sjukvårdens allra viktigaste områden. Genom denna har man möjlighet att skapa goda förutsättningar för en hög livskvalitet för Stockholms yngsta invånare.

Barnen i Stockholm växer upp med mycket varierande förutsättningar, både ekonomiskt och socialt. Detta har stor betydelse för barnens framtid. Barnfattigdomen ökar i Stockholm och detta riskerar att leda till att många barn inte får den vård de behöver på grund av föräldrarnas ekonomiska situation. Vi vill därför att all barnsjukvård ska vara avgiftsfri, så att alla har möjlighet att söka hjälp.

På grund av ekonomiska förutsättningar saknar även många barn glasögon och har därmed sämre förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen i skolan. Landstinget inför ett glasögonbidrag för barn mellan 6 och 13 års ålder, för att öka möjligheten för barn med synsvårigheter att följa med i skolan. Glasögonbidrag bör vara lika självklart som hjälpmedelsbidrag för hörselskadade barn.

Mödrahälsovården och barnhälsovården fyller en oerhört viktig funktion i att förmedla kunskap till föräldrar och att tidigt fånga upp barn som har svårigheter eller ohälsa. Som helhet fungerar mödrahälsovården och barnhälsovården i Stockholm mycket väl. Undersökningar visar dock att vissa grupper har svårare att få sina behov tillgodosedda, framför allt personer som är yngre eller som inte har svenska som modersmål. Personer med annan familjebildning än normen rapporterar ofta bristande förståelse för sin situation.

Stockholms läns landsting ser det som självklart att alla ska kunna få likvärdigt stöd och känna förtroende för barnhälsovården och mödrahälsovården. En viktig utgångspunkt är att alla barnets föräldrar är viktiga. Insatser och stöd kring barnet kan inte enbart riktas till mamman. Vi vill därför att landstinget ska prioritera utbildningssatsningar för personalen inom mödra- och barnhälsovården för ett bemötande utifrån varje familjs förutsättningar och som uppmuntrar ett jämställt och jämlikt föräldraskap. Det är viktigt att det finns möjlighet att övernatta på BB för barnets föräldrar, och inte bara den nyförlösta kvinnan. Barnhälsovårdens föräldragrupper måste nå fler än bara en av barnets föräldrar. Vi vill även stärka samarbetet mellan barnsjukvården och skolan, för att tidigt fånga upp barn med olika former av ohälsa.

Idag beger sig många föräldrar till akuten med sina barn då man saknar förtroende för att primärvården ska kunna ge barnet den bästa vården. Detta leder till ett onödigt högt tryck på akutmottagningarna och outnyttjade resurser i primärvården. Vi stödjer ambitionen i framtidsplanen för hälso- och sjukvården att flytta ut specialistkompetens närmare Stockholmsarna. Vi vill särskilt verka för att tillgången av barnläkare i primärvården förbättras. På så sätt får stockholmarna bättre tillgång till vård närmare bostadsorten, samtidigt som barnakuterna avlastas. Vi vill även utveckla rådgivning via Internet inom barnsjukvården.

TioHundranämnden

Vi ser positivt på den typ av samverkansprojekt mellan kommun och landsting som Tiohundranämnden är ett exempel på. Sådana samarbeten motverkar att vårdtagare faller mellan stolarna på grund av att olika vårdgivare försöker skjuta över kostnaderna på varandra.

Vi avvaktar dock den kommande utvärderingen efter att projektet avslutats innan vi tar ställning till om modellen bör göras permanent eller spridas till andra områden i länet.

Kulturnämnden

Kulturen är en positiv kraft som har stor betydelse för samhällets utveckling, för ökad kunskap och ökat välbefinnande hos invånarna i Stockholm. Livskvalitet handlar inte bara om hälsa utan även om möjligheten att leva ett stimulerande, aktivt och rikt liv. Det är viktigt att den kultur som landstinget främjar kommer alla i länet till godo. För att göra detta möjligt och för att främja kulturen i Stockholm vill vi se ökade satsningar på:

- Kultur i vården
- Ung aktiv kultur
- Folkbildning
- Hälsopedagogik
- Ungdomsorganisationer
- Film i Stockholm
- Scenkonst
- Läns-hems-löj-dskonsulenter

För att möjliggöra dessa satsningar lägger vi 23 miljoner kronor extra utöver Alliansens budgetförslag.

Patientnämnden

Patientnämnden fyller en mycket viktig funktion genom att vara en från vården fristående och opartisk instans som patienter och anhöriga kan vända sig till med klagomål. I och med det ökande antalet privata vårdgivare i Stockholm blir detta uppdrag allt viktigare.

Kollektivtrafiken

En nära, attraktiv och väl utbyggd kollektivtrafik

Jämfört med andra landsting och regioner är invånarna i Stockholms län ett föredöme när det gäller att åka kollektivt. Trots det ser det väldigt olika ut, invånarna i ytterstaden och kranskommunerna reser betydligt mindre.

Vi har ett ansvar att planera och bygga ut kollektivtrafiken så att människor kan få ihop sin vardag utan bil och utan att behöva oroa sig för att komma för sent. Det är en viktig jämställdhetsfråga. Särskild hänsyn behöver också tas till ungdomars möjlighet att ta sig hem kvällstid. För att klara klimatmålet är frågan om hur vi reser helt avgörande. Kollektivtrafiken är klimatsmart, spar markutrymme och skapar resmöjligheter på ett effektivt sätt, vilket är en förutsättning för att kunna erbjuda en miljö med god livskvalitet i en storstadsregion.

För att öka tillgängligheten till kollektivtrafiken vill vi förbättra möjligheten att kombinera cykel med kollektivtrafiken. Det ska finnas trygga cykelparkeringar i anslutning till viktiga kollektivtrafikpunkter. Lånecykelsystemet ska utvidgas och samordnas med kollektivtrafiken för att underlätta hela resan. Utanför rusningstrafik bör det vara möjligt att ta med cykeln ombord. Tillgänglighetsanpassningarna av kollektivtrafik ska fortsätta.

Vattnet är en stor del av karaktären i stockholmsregionen. Det utgör en fantastisk resurs och möjlighet för transporter som vi vill utveckla. Tusentals bostäder och arbetsplatser har tillkommit i Stockholms län och många fler kommer att byggas i en nära framtid. Vi vill utveckla tvärförbindelser och inrättar fler knutpunkter där buss, spår, cykelbanor och båt möter varandra.

Tunnelbanan i Stockholm är en av världens största konstutställningar. Vi vill värna konsten i kollektivtrafiken, och se till att medlen används till att även omfatta pendeltågstationer och större knutpunkter. Det är viktigt att kollektivtrafiken även kan få utgöra rum för vila och möten. Vi vill därför utreda möjligheterna till att inrätta reklamfria zoner i kollektivtrafiken.

Hög servicenivå

En modern och attraktiv kollektivtrafik är välkomnande och tillgänglig med öppna spärrlinjer och många användarvänliga biljettautomater. Accesskortet ska kunna laddas via Internet. På stationer och hållplatser ska det finnas möjlighet att snabbt komma i kontakt med kundservice. Landstinget ska avbryta installationerna av de höga spärrarna som är kostnadsdrivande både när det gäller inköp, drift och underhåll. Vi vill att spärrvakterna istället ska finnas ute på stationer, perronger och ombord på fordon för att öka tryggheten och ge service. Sammantaget kommer detta att skapa en helt annan kultur inom kollektivtrafiken i Stockholm.

En utbyggd kapacitet i kollektivtrafiken

Vi vill göra kraftfulla satsningar på utbyggd kollektivtrafik, särskilt i områden där det idag finns stora brister. Vi vill öka andelen som reser kollektivt.

Tunnelbanan är inte färdigbyggd och vi vill utveckla den mot automatisering på samma sätt som gjorts i många andra länder. Alla nya sträckningar som byggs ska vara automatstyrda och vid uppgradering till nya signalsystem på Röda, Gröna och Blå linjen ska de befintliga

linjerna automatiseras efter hand. Automatiseringen innebär främst att vi kan införa tätare trafik dygnet runt. Vi vill bygga automatbanor som är lite lättare, liknande Köpenhamnsmetron. Vi vill även satsa på spårbilar. Kostnaderna per km är lägre vilket ger mer spår per satsad krona. Med god grön gestaltning som samspelar med övriga stads- och landskapsplanering kommer de nya banorna att bidra till ett positivt inslag i stadsbilden och ökad biologisk mångfald. De kommer också att bidra till ökat resande.

Ökat finansieringsbehov

Trängselskatterna minskar effektivt bilköer och utsläpp. Stockholm växer och kollektivtrafiken behöver utökade resurser för att klara av att möta upp fler resenärer. Vi vill därför se att folkomröstningens resultat genomförs genom att överskott från trängselskatterna går till kollektivtrafiken. Vi vill flytta pengar från dyra vägprojekt och istället prioritera kollektivtrafiken. För att finansiera ytterligare utbyggnader och klara miljömålen, vill vi också utreda en utveckling av dagens trängselavgiftssystem där ytterligare zoner införs. I samband med detta bör avgiftsnivåerna ses över med målet att öka intäkterna och begränsa bilismen. I ett första steg vill vi införa avgifter på Essingeleden.

Bättre dialog och samverkan

Den strategiska planeringen av kollektivtrafikutbyggnaden har mycket att vinna på bättre samverkan. Färre överklaganden genom bättre genomförda detaljplaner skulle leda till snabbare processer och ekonomiska vinster. Vi vill därför verka för att landstinget tar fram nya arbetsmetoder för att utveckla dialog och samverkan med länets kommuner i syfte att skapa bättre förutsättningar för att bygga ut kollektivtrafiken. Konkreta utmaningar som länet står inför är att förbättra busstrafikens framkomlighet som är ett stort bekymmer både i Stockholms innerstad och i andra kommuner. Fler reserverade busskörfält och utökad signalprioritering behövs omgående för att förbättra situationen. En annan utmaning är att öka tryggheten till och från hållplatser och stationer.

En kollektivtrafik för alla

Yngre människor i storstäder har inte körkort i samma utsträckning som tidigare generationer. Det gör att kollektivtrafiken blir allt viktigare färdmedel för allt fler människor i vår region.

Trafiknämnden

2011 samlades verksamheterna i SL och Waxholmsbolaget i en gemensam Trafiknämnd. SL hade sedan tidigare ansvar för planeringen av den särskilda kollektivtrafiken, färdtjänsten. Det är positivt att ansvaret för kollektivtrafiken samlats i en nämnd. Nu är det dags att ta tillvara på möjligheterna med detta, och se till att all kollektivtrafik till lands och till sjöss hanteras och planeras som ett system.

Spår- och busstrafik

Stockholmsregionen behöver mer än något annat fler nya spår för att klara framtidens trafikutmaningar. De spårutbyggnader som finns i Länsplanen är otillräckliga och medför en sjunkande kollektivtrafikandel.

Vi anser att målet om en ökande kollektivtrafikandel är viktigt att hålla fast vid. Därför är ytterligare investeringar nödvändiga under planperioden. Det handlar om att tidigarelägga objekt, men det handlar även om att börja projektera för och bygga ytterligare spår. Statliga

medfinansieringar och användande av trängselavgifterna är nödvändiga för att kunna öka utbyggnadstakten i kollektivtrafiken. Detta ryms i den gröna politiken, där kollektivtrafiken prioriteras före vägutbyggnader.

Vi vill därför ge SL i uppdrag att genomföra en övergripande behovsanalys för kollektivresandet i syfte att identifiera ytterligare nödvändiga. På grund av den långa planeringstiden för utbyggnad av spår är det nödvändigt att snarast komma igång med planeringen. På kort sikt så innebär detta att SL behöver ökade investeringsmedel främst för planering, och i förlängningen även för ökade utbyggnader. Vi ger ytterligare miljarder till investeringar i utökad kollektivtrafik.

För vissa av spårobjekten anser vi att resebehovet är så stort att vi vill sätta in expressbussar direkt, i väntan på att spåren färdigställs. På så sätt löser vi snabbt ett ökat behov och minskar dagens trängsel.

Objekt som vi vill ha in i SL:s investeringsplan under planeringsperioden 2012-2016.

Utbyggnader och utökad trafik:

- **Spårväg Syd** vill vi börja bygga så fort som möjligt. Det är en snabbspårväg som ska knyta samman Flemingsberg och Kungens Kurva och fortsätta till Fruängen, Älvsjö, Skarpnäck och Bollmora. Med den kommer 30 000 personer kunna åka varje dygn.
- **Tvärbanans norra sträckning till Kista**, med etappvis förlängning till Sollentuna.
- **Automatbana till Solna** som startar vid Odenplan.
- **Spår till Ostsektorn** är nödvändigt. En kapacitetsstark utbyggnad till Nacka och Värmdö är nödvändig för att avlasta den omfattande buss- och biltrafiken till Slussen, och utbyggnaden måste påbörjas så snart som möjligt. Pågående utredningar avseende Saltsjöbanans och Tvärbanans utveckling ska beaktas för en bra helhetslösning.
- **Mäljarbanan** är avgörande för att pendeltågen ska kunna gå med 10-minuterstrafik på alla sträckor. Citybanan byggs nu mellan Södra station och Tomtebodan. Vi vill snabba på byggstarten av Mäljarbanan genom att förskottera medel från landstinget.
- **Spårväg City** ska så snart som möjligt dras vidare till Ropsten. Det är av stor vikt att nya bostadsområden redan från början får en fungerande kollektivtrafiklösning.
- **Nordostsektorn** behöver ökad kapacitet. Dels vill vi här starta upp en expressbusslinje från Arninge via Danderyds sjukhus, Bergshamra, Solna till Karolinska sjukhuset. På sikt behöver spår byggas även här, något som behöver studeras ytterligare. Från Vallentuna till Arlanda studeras en spårdragning. Vi ser att en automatbana vore på sin plats även här då Arlanda är ett resmål där dygnetruntservice är avgörande för att bilresandet ska minska.
- **Lidingöbanan** ska rustas upp och kopplas ihop med Spårväg City vid Ropsten.
- **Spårbilspilot**, som regeringen utrett i flera år, behöver komma igång så att stockholmarna får möjlighet att pröva ny teknik. Inom regionen finns två tänkbara projekt: Albano och Södertälje.

Utredningar:

- **Ytterligare spår över mälarsnittet** behövs för att avlasta innerstadens mest centrala delar. Exempelvis kan det utgöras av att stombusslinje 4 görs om till spårväg eller genom nya spårsträckningar, exempelvis från Liljeholmen mot Fridhemsplan och vidare upp mot universitetet. För att få en långsiktigt hållbar situation i kollektivtrafiken och skapa fler tvärförbindelser är det nödvändigt att snabbt komma igång med en utredning.
- **Universitetspendeln** är en ny förbindelse som knyter ihop Södertörns högskola och Stockholms universitet via Karlberg. Den gamla Värtabanan kan delvis användas. Här vill vi påbörja en utredning för att se vilka resvinster och möjligheter till avlastning av Röda linjen som skulle kunna bli ett resultat.
- **Roslagsbanan** behöver förlängas till Rimbo. Vi vill påbörja en studie som visar på kostnader och möjlig byggstart.

Sjötrafiken

Person- och godstrafiken till sjöss utgör en viktig förutsättning för många stockholmarnas vardag. Vi vill förenkla för regionens invånare att kunna utnyttja vattnet för transporter för arbetspendling, skolresor, fritid, och rekreation. För de boende i skärgården är en utökning av trafiken nödvändig för att arbetspendling ska vara möjlig året om. Sjötrafiken ska planeras med utgångspunkt i skärgårdsbornas behov samt utifrån förutsättningar att komplettera landbaserad trafik.

Att återupprätta vattenvägarna i Stockholm är ett sätt att med små insatser bidra till nya tvärförbindelser och utökad kapacitet i kollektivtrafiken. Nya linjer behövs både i Mälaren och i Saltsjön. Vi utökar därför landstingsbidraget till Waxholmsbolaget med 70 miljoner kronor för att genomföra trafikutökningar för en fast basturlista i skärgården. Det är också viktigt att våga ifrågasätta dagens turer som har sin utgångspunkt i turisttrafik från Stockholms innerstad. Genom att se över hur det reella pendlingsbehovet ser ut, med utgångspunkt i befintliga och planerade sjönära bostäder, tror vi att pendelbåtar kan utvecklas på ett nytt, resurseffektivt och attraktivt sätt. Vi ger därför ett utredningsuppdrag att ta fram lämpliga sträckningar för ökat båtpendlande, med syfte att redan under 2012 komma igång med nya linjer som avlastar den landbaserade kollektivtrafiken.

För att en utökad båttrafik ska utvecklas och bli långsiktigt hållbar, måste också ett ökat användande av miljöbränslen påskyndas. Waxholmsbolagets budget ges därför 25 miljoner extra 2012 för att finansiera fossilfria bränslen.

Färdtjänsten

Människor som är helt beroende av färdtjänsten för sina resor tillhör en särskilt utsatt grupp. Därför är det särskilt viktigt att resan är trygg och säker. Kvalitetsfrågor ska vara ledord vid upphandling av färdtjänstutövare. I takt med att övrig kollektivtrafik byggs ut och tillgänglighetsanpassas kommer många fler att kunna åka utan färdtjänst. Men det finns stora grupper som alltid behöver särskild kollektivtrafik, som behöver specialanpassade fordon och extra kunnig personal som kör.

I och med att kundval inrättas behöver beställarsystemet förenklas genom att ett nummer gäller för alla bolag. Vi vill därför utreda förutsättningar att införa 020-nummer för färdtjänsten.

Specialfordon för personer med svåra överkänsligheter och allergier ska kunna beställas vid behov. Det ska även finnas tillgång till taxifordon med barnstolar i sådan utsträckning att behoven täcks.

Närtrafiklinjer bidrar till ökad tillgänglighet för alla, till en relativt låg kostnad. Men idag går många linjer tomma stora delar av dygnet. Vi vill därför ge SL i uppdrag att utreda hur närtrafiken kan utvecklas för att fler ska känna till och utnyttja den. I glesbygd bör också anropsstyrd trafik kunna användas i högre grad. Vi kommer även att lägga fokus vid att följa upp kommunernas tillgänglighetsarbete så att hållplatser och tillfartsvägar blir tillgängliga i högre takt.